

Toelichting

Algemeen

Op grond van de artikelen 3 en 4 van de Wet tot bescherming van het diploma van verpleegkundige wordt de inhoud van de opleiding diploma Z-verpleegkundige door de minister van Welzijn, Volksgezondheid en Cultuur vastgesteld. Onder opleiding wordt verstaan de inservice-opleiding diploma Z-verpleegkundige, waarin leerling-verpleegkundigen opgeleid worden door middel van een beroepsopleiding, waarbij de leerling het beroep al doende leert en al lerende uitoefent, tot zelfstandige beroepsbeoefenaren op het "eerste deskundigheidsniveau" in het veld waar de opleiding heeft plaatsgevonden.

De opleiding tot Z-verpleegkundige dient de aspirant beroepsbeoefenaar te brengen tot het beheersen van zodanige kennis en vaardigheden en tot het ontwikkelen van een zodanige beroepshouding, dat hij als beroepsbeoefenaar zelfstandig binnen het veld van de zorgverlening aan geestelijke gehandicapten kan deelnemen.

De opleiding is er op gericht dat de Z-verpleegkundige in staat is:

- de relatie met de bewoner(s) vorm en inhoud te geven.
- het leefmilieu van de bewoner(s) mede vorm en inhoud te geven.
- gebruik te maken van middelen en van organisatiestructuren binnen de leefgroep ten behoeve van een optimale verpleging.
- te functioneren binnen werk- en overlegstructuren.
- gebruik te maken van middelen en organisatiestructuren binnen de instelling.
- verantwoording te dragen voor de coördinatie, continuïteit en de uitvoering van de verpleging van een groep bewoners of een individu binnen de groep.
- begeleiding te bieden aan leerlingen en stagiaires in de werksituatie.
- gebruik te maken van inzichten en ontwikkelingen binnen de zorg voor geestelijk gehandicapten, in het beroep van verpleegkundige in het algemeen en van de Z-verpleegkundige in het bijzonder.
- eigen waarden en normen evenwichtig te hanteren en in overeenstemming te brengen met de eisen die aan de beroepsbeoefenaar worden gesteld.
- binnen het kader van de verpleegkundige beroepscode te functioneren als werknemer in een instelling voor gezondheids- of welzijnzorg.

In verband met de arbeidsduurverkorting tot gemiddeld een 36-urige werkweek voor leerlingverpleegkundigen met ingang van 1 september 1986, is het in verband met onderwijsinhoudelijke en financiële redenen noodzakelijk gebleken de opleiding diploma Z-verpleegkundige ingrijpend te wijzigen.

Met het voorliggende besluit worden een aantal veranderingen ingevoerd. Het betreft hier met name:

- het invoeren van een voorbereidende periode van 30 weken, bestaande uit het theoretisch onderwijs, stageperioden en vakantie;
- het uitbreiden van het totaal aantal lessen waarmee samenhangend een uitbreiding van de totale opleidingsduur;
- het opnemen van tussentermen voor de voorbereidende periode en de leerperiode alsmede een doelstelling van de opleiding en een leerstofomschrijving;
- het wijzigen van de Regeling voor onderbrekingsdagen;
- een wijziging van de hoeveelheid en de indeling van de leerstof;
- het wijzigen van bepalingen inzake overgangs- en eindexamens;

- het invoeren van uren ten behoeve van de begeleide praktische opleiding op de afdeling;
- het verlagen van de leeftijd van toelating tot de opleiding.

Artikelen

Artikel 2, vierde lid: De eis van een evenwichtige verhouding tussen het aantal leerlingen en het aantal verpleegkundigen in het vierde lid is gesteld teneinde de werkbegeleiding van leerlingen te kunnen realiseren; deze eis geldt ook t.a.v. leefgroepen c.q. afdelingen.

Artikel 3, tweede lid: Het spreekt vanzelf dat bij de erkenning de overeenkomst tot samenwerking betreffende de opleiding door de minister moet zijn goedgekeurd.

Artikel 5: Wanneer de opleiding in samenwerking met een centraal opleidingsinstituut wordt gegeven, berust de verantwoordelijkheid voor de opleiding bij de directies der deelnemende instellingen. Duidelijk zal moeten worden aangegeven hoe de delegatie van verantwoordelijkheden van de directie(s) van de instelling(en) en het centraal opleidingsinstituut geregeld is. Hierbij kan verwezen worden naar de model-samenwerkings-overeenkomsten van de Nationale Ziekenhuisraad.

Artikel 6, eerste lid, onder a: De dagelijkse leiding berust bij het hoofd van de opleiding. Het hoofd heeft met name een organisatorische en initiërende taak met betrekking tot de opleiding. Hij begeleidt medewerkers, en draagt zorg voor afstemming van theorie en praktijk op elkaar. Met het oog hierop kan het hoofd niet primair worden aangesteld om les te geven.

Hoewel het hoofd van de opleiding belast is met de leiding van de opleiding zal de directie van de inrichting de verantwoordelijkheid voor het goed functioneren van de opleiding moeten dragen.

Artikel 6, eerste lid, onder b: Indien een opleidingsinstituut alleen een opleiding tot diploma Z-verpleegkundige heeft en de directeur geen verpleegkundige is, dient verpleegkundige inbreng gewaarborgd te zijn.

Artikel 6, eerste lid, onder d: Werkbegeleiding van de leerling vindt plaats op de leefeenheid in directe relatie tot het verpleegkundig handelen en het samenwerken uitgaande van de op de betrokken afdeling te realiseren leerdoelen en de individuele leerdoelen. De werkbegeleiding heeft als doel het praktijkleerproces te optimaliseren waardoor de leerling gedurende de opleiding op het niveau van de tussentermen kan functioneren en aan het eind van de opleiding als zelfstandige beroepsbeoefenaar het beroep kan uitoefenen.

De werkbegeleider is een verpleegkundige die op de leefeenheid de zorg draagt voor de uitvoering van werkbegeleiding overeenkomstig de voor de betrokken afdeling te realiseren leerdoelen en de individuele leerdoelen van de leerling. De praktijkbegeleider draagt verantwoordelijkheid voor het bevorderen van onderlinge afstemming van theoretische en praktische leerdoelen binnen een leefeenheid en het bewaken van continuïteit in het totale leerproces van de leerling.

Het niveau van de opleiding bijscholing gezondheidszorg (stageleiding) komt niet meer voldoende overeen met de eisen waaraan de praktijkbegeleiders moeten voldoen. Met een bewijs van deze opleiding behaald na september 1986 (inwerkingtreding van de nieuwe regeling) komt men niet meer in aanmerking voor de functie van praktijkbegeleider.

Artikel 6, tweede lid: De tekst van het opleidingsreglement in de CAO Ziekenhuiswezen is niet letterlijk gevolgd. Er is gekozen voor een duidelijker omschrijving van het bedoelde.

Artikel 6, tweede lid, onder d: Hierin dienen de theoretische en praktische componenten te worden aangegeven.

Artikel 11, eerste lid: Gezien het grote aantal vooropleidingen van verschillende niveaus alsmede de onduidelijkheid die bestaat omtrent de toelating tot de opleiding diploma Z-verpleegkundige is een lijst van opleidingen, diploma's en getuigschriften, welke vereist zijn als vooropleiding voor de onderhavige opleiding als bijlage bij deze regeling gevoegd. Deze bijlage zal regelmatig worden bijgewerkt.

Artikel 11, tweede lid: Ontheffing op grond van de leeftijd heeft als achtergrond dat men bij een bepaalde leeftijd geacht wordt een voldoende maatschappelijke ervaring te hebben opgedaan als compensatie voor het niet voldoen aan de vooropleidingseisen. Hierbij wordt gedacht aan een leeftijd van ten minste 25 jaar.

Artikel 12: Wanneer er een langere periode dan 12 maanden tussen twee cursusgroepen ligt, wordt in

voorkomende gevallen de duur van verlenging van de opleiding onevenredig lang. Bovendien kan de continuïteit van het onderwijs hierdoor in gevaar komen.

Artikel 13, derde lid: Het opleidingswerkplan dient regelmatig te worden bijgesteld. De hoofdinspecteur werkt steekproefsgewijs en zal vooral ter voorbereiding van de werkbezoeken de navolgende onderdelen van het opleidingswerkplan opvragen, te weten:

- de leerdoelen van het onderwijs, gerelateerd aan de eisen voor kennis, vaardigheden en attitude voor de voorbereidende periode en de daarop volgende leerperioden;
 - de ordening van de leerstof;
 - de afstemming van het theoretisch- en het praktisch onderwijs;
 - de inhoud, omvang, opbouw en organisatie van de praktijkleerperioden en de eventuele externe stages;
 - de toetsing en afronding van de diverse onderdelen van het theoretisch en praktisch onderwijs.
- Artikel 14:* Ingevoegd is een voorbereidende periode in plaats van de introductieperiode. Deze periode is uitgebreid tot 30 weken. De lesweken zijn teruggebracht van 35 lessen naar 30 lessen. De stageweken in de voorbereidende periode bedragen 36 uur per week en dienen evenwichtig over de voorbereidende periode gespreid te zijn. Het hoofd van de opleiding formuleert na overleg met het praktijkveld stagedoelstellingen, die dienen aan te sluiten op de leerdoelen die gerealiseerd moeten worden in de voorbereidende periode.

Artikel 16: De regeling met betrekking tot de onderbrekingsdagen is grotendeels aan het hoofd opleiding overgelaten die besluit na overleg met de praktijk en de leerling.

Het is de bedoeling dat de leerling voldoet aan de tussentermen en eindtermen van de opleiding. Indien de leerling op grond van afwezigheid bepaalde onderdelen van de opleiding niet kan behalen dan dient hij desbetreffende onderdelen in te halen.

Artikel 17: Het lijkt nuttig in verband met eventuele toekomstige ontwikkelingen de mogelijkheid van het instellen van experimenten in de Regeling open te stellen. Uiteraard zullen de voorstellen tot de instelling van een experiment volledig uitgewerkt moeten zijn. Op grond van artikel 3 van de wet kan een experimentele opleiding in het kader van dit besluit uitmonden in het diploma Z-verpleegkundige.

Artikel 18: De eisen waaraan de afgestudeerde van de opleiding diploma Z-verpleegkundige moet voldoen zijn afgeleid uit de doelstelling van de opleiding die als volgt luidt: De opleiding tot Z-verpleegkundige dient de aspirant beroepsbeoefenaar te brengen tot het beheersen van zodanige kennis en vaardigheden en tot het ontwikkelen van een zodanige beroepshouding, dat zij als beroepsbeoefenaar zelfstandig binnen het veld van de zorgverlening aan geestelijke gehandicapten kan deelnemen.

De huidige verpleegkundige beroepsuitoefening vormt de basis voor deze doelstelling.

Een profiel van de Z-verpleegkundige is niet in het besluit opgenomen. De discussie omtrent een profiel is nog onvoldoende uitgekristalliseerd. Opnemen van een profiel op dit moment zou mogelijk verstarring in de beroepsuitoefening teweeg brengen.

Wel heeft in de inhoudelijke werkgroep een discussie plaatsgevonden over het profiel en zijn er een aantal uitgangspunten bepaald.

Artikel 18, eerste lid: Voor zowel de voorbereidende periode als de eerste en tweede en derde leerperioden zijn tussentermen c.q. eindtermen geformuleerd die zijn opgenomen in bijlage 2 bij deze regeling. De tussentermen vormen een fasering tussen de start van de opleiding en de eindtermen. Behalve onderwijskundige argumenten voor tussentermen zijn er ook arbeidsrechtelijke argumenten omdat de leerling tevens werknemer is en het voldoen aan de tussentermen de formele basis is om door te gaan naar een volgende leerperiode en vervolgens in salaris hoger te worden ingeschaald.

Zowel leerling als werknemer dienen zoveel mogelijk duidelijkheid te verkrijgen over het niveau waaraan zij op een bepaald moment moeten kunnen voldoen. Zoals bijvoorbeeld de overgang naar een volgende leerperiode. Aan de tussentermen en de eindtermen ontleent de opleidingsinrichting richting voor de opzet en de inhoud van vakken of thema's, projecten etc. Zowel theorie als praktijkleerdoelen kunnen aan de tussentermen worden ontleend.

De tussentermen geven de leerlingen aan welke leereffecten bij hen worden beoogd. De tussentermen vormen

een leidraad bij het beoordelen van leerlingen. Aan de hand van de tussentermen kan tussentijds een inschatting worden gemaakt ten aanzien van het behalen van de eindtermen.

De tussentermen vormen een leidraad bij het nemen van besluiten inzake eventuele kortingen van de opleiding en het vervolgen van de opleiding na onderbreking.

Artikel 18, tweede lid: In het totaal van het vakkenpakket is de Z-verpleegkunde bij uitstek het vak dat ertoe bijdraagt de leerling zich datgene te doen eigen maken, dat noodzakelijk is om, aansluitend aan de mogelijkheid van de bewoner, hem die verpleging te geven welke hem in staat stelt zo goed mogelijk te functioneren.

Teneinde aan te sluiten bij de huidige ontwikkelingen op het gebied van de gezondheidszorg zijn als nieuwe vakken ingevoerd gezondheidsleer en gezondheidsvoorlichting en -opvoeding. De keuze-vakken kunnen worden gebruikt ter verdieping of aanvulling van de in de regeling genoemde vakken. Ook kan een deel van de uren worden gebruikt voor het verwerven van meer kennis en vaardigheden, welke noodzakelijk kunnen zijn voor het verwerken met een min of meer gespecialiseerde leefgroep, indien een instelling daarover beschikt. Tevens kan worden ingegaan op actuele onderwerpen als informatica. De leerling zal zowel tijdens de opleiding als bij de beroepsuitoefening in toenemende mate in aanraking komen met toepassing van geautomatiseerde informatie-systemen.

Artikel 19, tweede lid: Een lesweek bedraagt dertig lessen; een werkweek bedraagt zesendertig uur.

Artikel 20: 1. Alle docenten dienen te beschikken over:

- vakbekwaamheid op het desbetreffende gebied;
- didactische vaardigheden;
- ervaring in/affiniteit met de zorg voor geestelijk gehandicapten.

Een en ander ter beoordeling aan het hoofd opleiding.

2. Per opleiding dient bij voorkeur minimaal een volledige dagtaak te zijn weggelegd voor een docent. *Artikel*

22, eerste lid: Om te voorkomen dat een leerling eerst aan het eind van de voorbereidende periode zou vernemen dat hij onvoldoende geschikt wordt geacht, waardoor bij geen mogelijkheid heeft om zich te verbeteren vindt ten minste twee maal een beoordelingsgesprek plaats; één beoordelingsgesprek dient bij voorkeur halverwege de voorbereidende periode te vinden.

Opgemerkt wordt dat hier een minimum wordt aangegeven.

Artikel 22, tweede lid: Een geschiktheidsverklaring kan worden afgegeven als de leerling voldoet aan de eisen voor de theorie en de praktijk afgeleid uit de tussentermen voor de voorbereidende periode als opgenomen in bijlage 2 bij de regeling. De leerling dient hiertoe voor alle toetsen een voldoende te hebben behaald.

Aspecten als houding en interesse, gebaseerd op de voornoemde tussentermen worden bij het afgeven van geschiktheidsverklaring betrokken.

Artikel 23: Het hoofd van de afdeling toetst met de leerlingen en de betrokkenen bij de stage of en in hoeverre de stageleerdoelen zijn bereikt. Gedurende de stage is de leerling boventallig op de stageplaats teneinde stageleerdoelen te behalen. De stageleerdoelen dienen logisch verbonden te zijn met de leerstof. De leerling wordt, met het oog op de korte duur van de stage, niet geacht, bewoners-gebonden activiteiten aan te gaan. Het aangaan van relaties met de bewoners dient derhalve niet in de stageleerdoelen te worden opgenomen.

Artikel 27: Teneinde onderwijs in thema's of projecten niet uit te sluiten is een artikel opgenomen waarin een toetsstelsel hiervoor wordt aangegeven.

Voor onderwijs in thema's wordt het raamleerplan Z-opleiding van het Nationaal Ziekenhuisinstituut in samenwerking met het pedagogisch centrum beroepsonderwijs bedrijfsleven onder de aandacht gebracht.

Artikel 29: In het praktisch deel van de opleiding wordt gedurende tenminste 1084 uur aandacht besteed aan het leren van de leerling in de praktijk. In het leergedeelte wordt aandacht besteed aan afdelingsgebonden activiteiten. De uren van het leergedeelte dienen evenwichtig over de leerperiodes te worden verspreid. De toenemende zelfstandigheid van de leerling betekent niet automatisch dat begeleiding in uren afneemt. Het karakter van de begeleiding in de eerste leerperiode zal echter anders zijn dan in de laatste leerperiode. De praktijk dient voldoende voorwaarden te scheppen voor het behalen van praktijkleerdoelen:

- klinische lessen: met 3 klinische lessen wordt een minimum aangegeven.

- introductie en inwerken;

Voor de eerste praktijkleerperiode wordt een gemiddelde van vier weken aangegeven; voor de daarop volgende praktijkleerperiode een gemiddelde van twee weken.

- functionerings- en beoordelingsgesprekken.

Ingevolge artikel 31, derde en vierde lid, dienen tenminste twee functionerings- en beoordelingsgesprekken per leerperiode plaats te vinden. Hiermee wordt een slechts een minimum aangegeven. Indien een leerling of het hoofd van de afdeling meerdere gesprekken nodig achten dient hiervoor in het leergedeelte tijd te worden beschikbaar gesteld.

Ingevolge artikel 31, tweede lid, dienen ten minste 10 begeleidingsgesprekken per leerperiode plaats te vinden. Hiermee wordt slechts een minimum aangegeven. Indien leerling of de praktijkbegeleider meerdere gesprekken nodig achten dient hiervoor in het leergedeelte tijd beschikbaar te worden gesteld. In de functionerings-, beoordelings- en begeleidingsgesprekken dient waar dit nodig is voldoende aandacht te worden besteed aan het verwerken van traumatische ervaringen.

- Deelnemen aan thema-bijeenkomsten:

Voor de leerling dient tijd beschikbaar te worden gesteld om deel te nemen aan bijeenkomsten in de instelling waar een bepaald onderwerp wordt belicht.

Artikel 31, eerste lid: Aan het begin van iedere praktijkleerperiode wordt een introductiegesprek gehouden waarin de verwachtingen van de leerling en van de bij afdeling betrokken verpleegkundigen worden besproken en waarin de praktijkleerdoelen voor de betreffende praktijkleerdoelen wordt vastgelegd.

Artikel 31, tweede lid: In dit gesprek, dat plaatsvindt tussen leerling en praktijkbegeleider, staat de leerling centraal en wordt met name zijn leerproces geëvalueerd. De gesprekken dienen evenwichtig over de leerperiodes te worden verspreid.

Artikel 31, derde lid: Om te voorkomen dat een leerling eerst aan het eind van de periode zou vernemen dat hij onvoldoende heeft gefunctioneerd waardoor hij geen mogelijkheid heeft om zijn functioneren te verbeteren, is een beoordelingsgesprek ingebouwd dat bij voorkeur halverwege de leerperiode plaatsvindt. Tevens dient voorafgaande aan iedere beoordeling een functioneringsgesprek met de leerling plaats te vinden.

Artikel 39, eerste lid: De gecommiteerde heeft tot taak zich een oordeel te vormen omtrent het niveau van het eindexamen. Hij woont een zodanig gedeelte van het integratiegesprek en het eindgesprek bij, dat hij zich daarover een eindoordeel kan vormen.

Voorts neemt hij zoveel mogelijk kennis van de schriftelijk afgenomen toetsen en van de beoordelingen daarvan. Eveneens neemt hij kennis van de door de kandidaat voor het eindgesprek gemaakte scriptie en van de beoordeling daarvan, van het Praktijkopleidingsboek en van de geschiktheidsverklaringen als bedoeld in de artikelen 22, tweede lid, en 35, eerste lid.

Artikel 40, eerste lid: De voorzitter van de examencommissie, c.q. het hoofd van de opleiding, is verantwoordelijk voor het gehele verloop van het examen. Uit hoofde hiervan dient deze een regeling te treffen voor het geval dat de leden van de gesprekscommissie niet tot een eensluidend oordeel kunnen komen. Het bijgehouden protocol en de eventueel van het gesprek gemaakte bandopname kunnen hierbij worden gehanteerd.

Artikel 41: De scriptie kan de individuele bewonerszorg overstijgen.

Artikel 43, vijfde lid: Het protocol kan een ondersteunende functie hebben bij het verloop van het gesprek en bij de evaluatie en de beoordelingen van het gesprek. De houder van het protocol noteert de essenties van het gesprek. Hiertoe dient deze voldoende kennis te hebben van de opleiding tot Z-verpleegkundige en in voldoende mate boven het onderwerp van gesprek te staan. In aanmerking komen voor het maken van een protocol: een docent-verpleegkundige, een praktijkbegeleider of een afdelingsverpleegkundige. Het protocol moet drie maanden bewaard blijven voor het geval een afgewezen kandidaat in beroep gaat tegen de uitslag van het examen. Bij het maken van het protocol kan ook gebruik worden gemaakt van geluidsregistrerende apparatuur.

Artikel 51: Het permanent adviesorgaan heeft als taakopdracht het gevraagd of ongevraagd adviseren omtrent alle opleidingszaken aan de hoofdinspecteur.

